

Systém vlády, který zabrání, aby většina sebrala majetek menšině

- CZ24 News | 10. května 2023

USA: V takzvaných listech federalistů diskutovali zakladatelé USA veřejně o tom, jak by měla vypadat ústava nově vznikajícího státu. Listy federalistů číslo 10 a 51 prezentovaly důvody, proč upřednostnit republikánskou formu demokracie před jednoduchou většinovou demokracií.

Demokracie nestačí. Poučení zkušenostmi antických demokracií považovali zakladatelé USA většinové demokracie za systémy náchylné k turbulenci, které nejsou schopné ochránit práva menšiny. Dobře věděli, že lidské bytosti mají své limity bez ohledu na vznešené úmysly, o kterých mluví.

Kdyby byli lidé anděly...

Proto také napsali v listech federalistů: „Ale co je to samotný stát, když ne nejvěrnější obraz lidské přirozenosti? Kdyby byli lidé anděly, nebylo by státu třeba. A kdyby měli andělé vládnout lidem, nebylo by třeba ani vnějších, ani vnitřních kontrolních mechanismů při výkonu státní moci.“

Tento odstavec je jeden z nejznámějších textů z listů federalistů. Vláda se vždy bude skládat z lidí, kteří mají daleko k dokonalosti, a proto je životně důležité dát každé státní instituci možnost bránit se proti tomu, aby si jiná instituce uzurpovala více moci na úkor té druhé.

Řešením lidské nedokonalosti je alespoň částečně republikánská forma vlády, při které je výkon moci svěřen do rukou zástupců volených lidmi a moc je pečlivě rozdělena mezi různé instituce, které se vzájemně kontrolují a které jsou na sobě pokud možno nezávislé. Jedině taková vláda je schopná zabránit, aby zájem nějaké skupiny občanů vedl k tomu, že bude zcela zákonnými způsoby pošlapávat práva skupiny druhé.

Pozor na majetek

Největší nebezpečí hrozí, když stát rozhoduje o majetku, věděl James Madison: „Zdanění různého druhu majetku je aktem, který vyžaduje co největší nestrannost, ale snad neexistuje žádný legislativní akt, který by nabízel větší příležitost a pokušení na straně většiny pošlapat pravidla spravedlnosti.“

Rozhodne-li se většina, že schválí zákon, kterým zabaví majetek nějaké menšině, třeba živnostníkům, je to pořád loupež. Ale jak správně argumentoval francouzský Frédéric Bastiat, je to loupež zákonná, protože je umně maskována jako demokratický akt.

Vědomi se lidské slabosti a věčné touhy po moci, pokud možno nekontrolované, inspirovali se zakladatelé USA díly Johna Locka a barona de Montesquieu a jejich koncept dělby moci dále rozvinuli.

Koncentrovaná moc korumpuje

Legislativní část státní moci, parlament, má podle Alexandera Hamiltona jasnou výhodu. Může sama o sobě vydávat zákony. To je z hlediska koncentrace moci nebezpečné. Stačí jedny jenom trochu nepovedené volby a nějaká zájmová skupina může kontrolovat vydávání zákonů. Potom si může

demokraticky schválit, co chce.

Proto listy federalistů argumentovaly, že je zákonodárce třeba oslabit a rozdělit parlament na dvě části: kongres a senát. To je důvod, proč má americký parlament dvě oddělené komory. A to je také důvod, proč má každá komora jiný počet zastupitelů a proč jsou voleni odlišným způsobem.

Stejně jako je parlament z definice silný, je prezident, tedy v americkém systému výkonná moc, slabý. Sílu parlamentu oslabili zakladatelé USA rozdělením na dvě komory. Slabého prezidenta posílili právem veta, za jehož pomoci může vetovat zákony, které mu předloží parlament. Parlament může sice prezidenta přehlasovat, ale potřebuje k tomu více hlasů než normálně.

Velký kompromis

Nejsložitější debata o podobě ústavy nově vznikajících Spojených států proběhla na téma zastoupení v jednotlivých komorách parlamentu: kongresu a senátu. Podle původního návrhu se do obou komor parlamentu mělo volit podle počtu obyvatel v jednotlivých státech. Státy s malým počtem obyvatel se ale obávaly, že by jejich zájmy mohly být na federální úrovni převálcovány státy lidnatějšími.

Po šesti týdnech složitých debat se státy dohodly na kompromisu, který nese historický název „Velký kompromis“ roku 1787 nebo spíše „Connecticutský kompromis“. Podle něj budou do kongresu voleni zástupci podle počtu obyvatel v jednotlivých státech. Ale pouze na dva roky. Ve druhé komoře, senátu, bude mít každý stát bez ohledu na počet obyvatel dva zástupce, kteří budou voleni na šest let.

Post scriptum

Po Connecticutským kompromisu následoval „Třípětinový kompromis“, který určil, že při stanovování počtu obyvatel, kteří žijí v jednotlivých státech Unie a podle nichž bude stanoven počet zastupitelů v kongresu, budou otroci počítáni ze tří pětín. Něco jako svobodný občan jedna, otrok tři pětiny.

Zdroje:

(1) [Listy federalistů 10](#) a [51](#)

Zpracoval: D. Tolar

[ZDROJ](#)